

Törvény a szomszédos államokban élő magyarokról: érdekek és célok

A magyar Országgyűlést a szomszédos államokban élő magyarokról szóló 2001. évi LXII. törvény megalkotásával az a cél vezérelte, hogy elősegítse a szomszédos országokban élő magyarok nyelvi és kulturális identitásának megőrzését a lakóhelyük szerinti államban.

A magyar kormány célja, hogy a szomszédos államokban élő magyarok a szülőföldjükön találják meg boldogulásukat. A közelmúltban végzett mértékadó közvélemény-kutatások adatai szerint azonban a határon túli magyarok negyede foglalkozik az áttelepülés gondolatával.

A kedvezménytörvény megszületése és sikeres végrehajtása kedvezően befolyásolhatja a magyarok szülőföldön maradásának feltételeit, mely esetben az áttelepülési szándék jelentősen csökkenne. A jogszabály a határon túli magyarok nemzeti azonoságtudatának megőrzését szolgálja, és emellett támogatja a beilleszkedést állampolgárság szerinti államaik politikai és társadalmi rendszerébe.

Magyarország e törvény megalkotásával egyúttal hozzá kívánt járulni az alapvető európai értékrendhez, a kulturális sokszínűség megőrzéséhez és fejlesztéséhez.

A kedvezménytörvény 2002. január 1-én lépett hatályba.

A TÖRVÉNY HÁTTERE

A XX. századi történelem a magyar nemzetet a világ egyik leginkább „szét-szóródott” népévé tette. A két világháborút lezáró békeszerződések, a jobb- és baloldali diktatúrák, az 1956-os forradalom következtében mintegy három és fél millió magyar kényszerült a Kárpát-medencében, eredeti szülőhelyén kisebbségi sorsba, másfél millió pedig diaszpórába. Az I. világháborúban vesztes

Osztrák-Magyar Monarchia szétesett, a Trianoni Békeszerződés (1920) következtében az ezeréves, történelmi Magyarország elveszítette korábbi területének kétharmadát, magyar nemzetiségű lakosságának egyharmada pedig – miközben szülőföldjén maradt – a szomszédos államok fennhatósága alá került, és nemzeti kisebbséggé vált.

A Magyar Köztársaság számára rendkívül fontos minden nemzeti kisebbség védelme. Földrajzi fekvése kö-

vetkeztében és viharos történelme során Magyarország jelentős tapasztalatot szerzett a kisebbségek gondjainak kezelésében, függetlenül attól, hogy azok az ország határain belül vagy kívül éltek.

Ezek a közösségek a magyar történelemben mindig is hangsúlyos szerepet játszottak, kulturális, civilizációs, gazdasági szempontból egyaránt hozzájárultak az ország fejlődéséhez. E kulturális sokszínűség megőrzése a magyar társadalom számára mindig fontos volt. Magyarország ezeréves történelme során befogadó ország volt, ahol a régióból érkezők új otthonra leltek.

Magyarország 1993-ban korszerű és haladó szellemiségű kisebbségi törvényt alkotott, amely lehetővé tette az országon belül a kisebbségi önkormányzatok, kulturális autonómiák felállítását, elfogadta a kisebbségek államalkotó jellegét és szabad identitásválasztását. Természetesnek tartja, hogy a területén élő nemzetiségeket anyaországuk támogatásban részesíti.

A 2001-ben az Országgyűlés által nagy többséggel elfogadott törvény ennek megfelelően olyan támogatásokat nyújt a határon túli magyar kisebbségeknek, amelyek összhangban állnak a nemzetközi normákkal és az európai gyakorlattal.

Magyarország, amint azt többször hangsúlyozta, nem kívánja átvállalni az állampolgárság szerinti állam felelősségét a kisebbségvédelem terén.

Az új törvény stabilizációs hatással is bír azért, hogy hozzájárul a határon túl élő kisebbségek identitásának megőrzéséhez, szülőföldjükön való boldogulásához, egy jelentős migrációs hullám megelőzéséhez.

KOZULTÁCIÓK A TÖRVÉNYRŐL

A törvény előkészítésére a legteljesebb körű hazai és nemzetközi átláthatóság mellett került sor. A magyar kormány a törvény parlamenti jóváhagyását megelőzően folyamatosan és rendszeresen tájékoztatta az érintett államokat a törvénytervezet koncepciójáról, tartalmáról és céljairól és figyelembe vette álláspontjukat. Így például a gazdasági társaságok számára nyújtott támogatások éppen román felvetésre kerültek ki a törvény hatálya alól. A magyar kormány a törvény alkalmazásáról is rendszeres konzultációkat folytat, és közösen értékeli a tapasztalatokat az érintett országokkal. Ennek köszönhető, hogy a törvény életbe lépése zökkenőmentesen, az érintett szomszédos államok egyetértésével történt. Különösen fontos, hogy a legnagyobb magyar közösség lakóhelye szerinti ország, Románia, egyetértését külön kormányfői nyilatkozatban is rögzítették. Ebben meghatározták a törvény végrehajtásának fontos elemeit, például az információs irodák működésének feltételeit, a romániai munkavállalók azonos elbírálásának szempontját és a hozzátartozói igazolvány romániai kiadásának korlátozását. Ugyancsak fontos, hogy a magyar kormány Szlovákiával is rendszeresen konzultál a törvény alkalmazásának részleteiről.

A TÖRVÉNY LEGFONTOSABB ELEMÉI

A törvény hatálya arra a Horvát Köztársaságban, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságban, a Romániában, a Szlovén Köztársaságban, a Szlovák Köztársaságban, vagy Ukrajnában lakóhellyel rendelkező nem magyar állampolgárságú, magát magyar nemzetiségűnek valló személyre terjed ki, aki magyar állampolgárságát nem önkéntes lemondással veszítette el, és nem

rendelkezik állandó magyarországi tartózkodásra jogosító engedéllyel.

Az e törvény hatálya alá tartozó személyeket a kultúra területén Magyarországon a magyar állampolgárokkal azonos jogok illetik meg.

Ezek a személyek Magyarországon a belföldi helyi és helyközi tömegközlekedésben utazási kedvezményekben részesülnek.

A határon túli magyar fiatalok a Magyar Köztársaságban – évenként meghatározott keretszámában – egyetemi és főiskolai oktatásban vehetnek részt.

A magyar tannyelven oktató határon túli magyar pedagógusok rendszeres magyarországi továbbképzésben részesülhetnek.

Nevelési-oktatási támogatásban részesülhet az a szülő, aki saját háztartásában legalább két kiskorú gyermeket nevel, s ezek a gyermekek lakóhelyükön magyar nyelvű nevelésben vagy oktatásban részesülnek.

Az e törvény hatálya alá eső személy a Magyar Köztársaság területén továbbra is munkavállalási engedély alapján foglalkoztatható, azonban számára az engedély naptári évenként három hónap időtartamra a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata nélkül adható ki.

A Magyar Köztársaság támogatja a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek céljait elősegítő helyi civil szervezeteket.

A kedvezmények és támogatások igénybevételére a „Magyar igazolvány” és a „Magyar hozzátartozói igazolvány” jogosít.

KIVÉTEL

A törvénytervezet parlamenti vitája során a magyar kormány a törvény területi hatálya alól kivonta Ausztriát, mert a juttatások csak az ausztriai magyarok mintegy 10 százalékát kitevő, Burgenlandban élő magyar kisebbségre vonatkoztak volna.

Az ausztriai magyarok fennmaradó 90 százalékának egy része emigránsként ugyanis nem veszítette el magyar állampolgárságát, magyar állampolgárok pedig nem vehetik igénybe a törvény által nyújtott juttatásokat. Más részük viszont magyar állampolgárságáról önként, saját elhatározásából

mondott le, ezért ők e körülmény miatt nem részesülhetnének a kedvezményekben. Jelentős számú magyar a térség egyéb országaiból települt át Ausztriába. E sajátos helyzet folytán sem lett volna kívánatos megkülönböztetést tenni az Ausztriában magukat magyar önazonosságúnak vallók különböző csoportjai között.

A TÖRVÉNY ÉS AZ EURÓPAI KISEBBSÉGVÉDELMI JOG ÉS GYAKORLAT

A törvény teljes mértékben összhangban áll a Magyarország és az Európai Unió közötti társulási megállapodással. Magyarország betartja jövőbeni európai integrációs kötelezettségeit, a törvényt a csatlakozási szerződéssel és az uniós szabályozással összhangban alkalmazza.

A törvény illeszkedik az európai jogalkotási tendenciákhoz. Ezek valamely kulturális közösség, illetve az anyaország határain kívül élő nyelvi, vagy nemzeti kisebbség tagjainak nyújtott kedvezményes bánásmód alkalmazásával biztosítják az önazonosság védelmét és ápolását.

A jogszabály figyelembe veszi a kisebbségek identitásának támogatásával kapcsolatos uniós szabályozást, valamint a létező regionális és uniós példákat:

Görögországban a 4000/3/10. sz. rendelet a görög származású albán állampolgárok számára „Speciális személyi igazolvány” kiállítását teszi lehetővé, mely tulajdonosát állandó görögországi tartózkodásra, és görögországi munkavállalásra jogosítja fel.

Szlovákiában a külhoni szlovákokról szóló 70/1997. sz. törvény alapján a nem szlovák állampolgár, szlovák nemzetiségű személyek „Külhoni szlovák igazolványt” kaphatnak. Az igazolvány Szlovákia területén — egyebek között — beutazási, munkavállalási, honosítási és oktatási kedvezmények igénybe vételére jogosít.

Bulgáriában a Bolgár Köztársaság határain túl élő bolgárokról szóló 30/2000. sz. törvény értelmében a bolgár állam tankönyveket, taneszközöket, kulturális kiadványokat juttat határain túlra a „külföldön élő bolgá-

roknak” és segíti szervezeteiket, amennyiben azok tevékenysége a bolgár anyanyelvi kultúra és a vallási hagyományok megőrzésére irányul. Emellett a Bolgár Köztársaság területén különböző – például oktatási, munkavállalási – kedvezményeket biztosít a „külföldön élő bolgárok” számára.

Romániában a „Támogatás nyújtás a nagyvilág román közösségeinek” című 1998/150. sz. törvény a más államok területén élő románok oktatási, kulturális, ifjúsági és szociális programjai finanszírozására külön költségvetési alapot hoz létre. A törvény által biztosított támogatások külföldi államok területén is igénybe vehetők.

A TÖRVÉNYNEK NINCSEN TERÜLETEN KÍVÜLI HATÁLYA

A törvény által a határon túli magyarok számára alanyi jogon nyújtandó kedvezményeket egyértelműen és kizárólagosan a Magyar Köztársaság területén biztosítják. A szomszédos államokban élő magyarokról szóló törvénynek így nincs területen kívüli hatálya. A törvény végrehajtása során magyarországi hatóságok a szomszédos

országok területén semmilyen államigazgatási tevékenységet nem fejtenek ki.

Magyarország kormányának és a szomszédos államok kormányainak egyaránt az a szándéka, hogy a törvénynek ne legyen területen kívüli hatálya, így az ezzel kapcsolatos fenntartásokra kölcsönös politikai akarat alapján meg lehet találni a megfelelő megoldást.

A törvény alkalmazása teljes mértékben összhangban áll a szomszédos országok jogrendjével, ezzel ellentétes hatása vagy következménye nincs.

AZ EURÓPA TANÁCS VELENCEI BIZOTTSÁGÁNAK JELENTÉSE

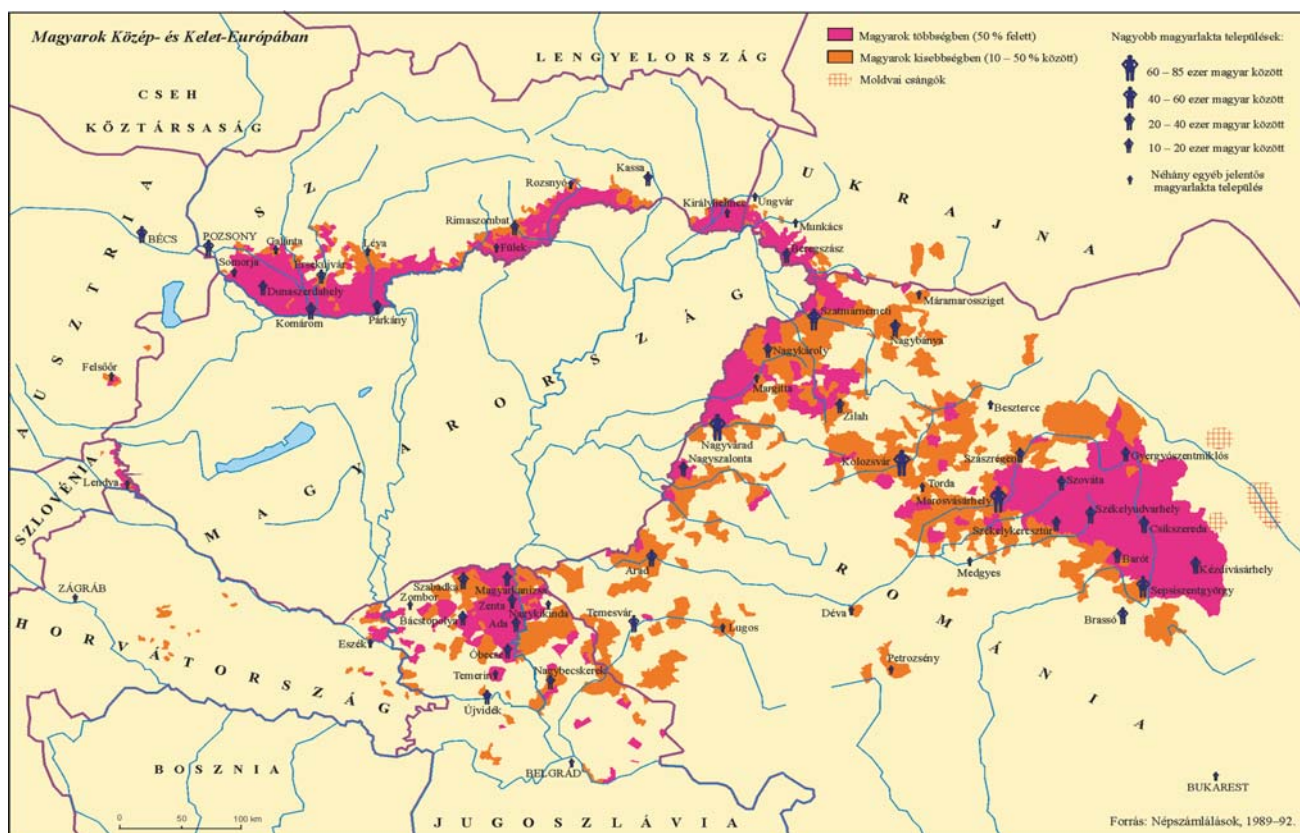
Az Európa Tanács Velencei Bizottságának 2001. október 19-i jelentése megerősítette a magyar törvény létjogosultságát: „Az állam kibocsáthat idegen állampolgárokra vonatkozó jogi aktusokat, amennyiben ezek hatása határain belül érvényesül.”

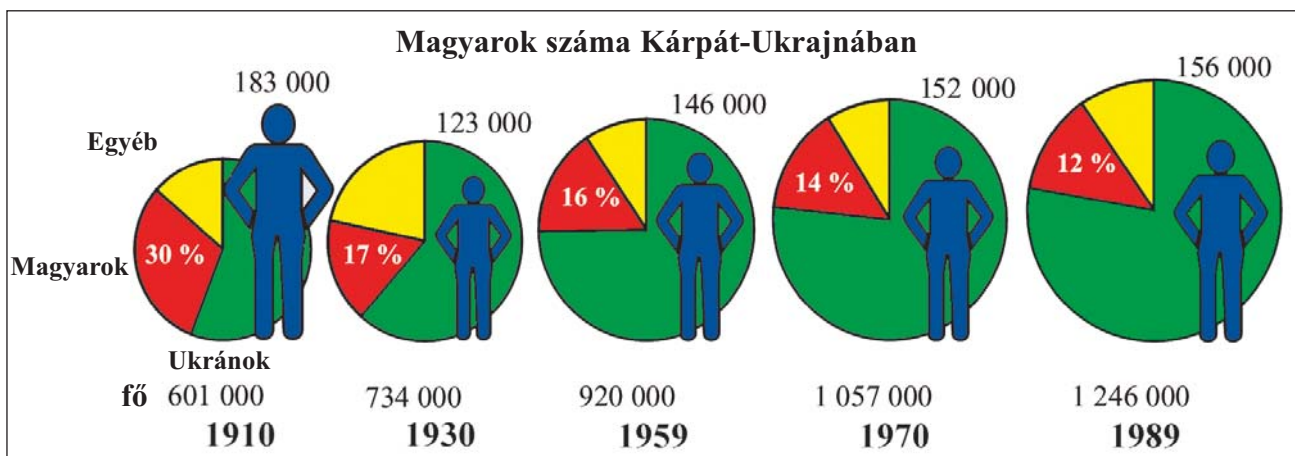
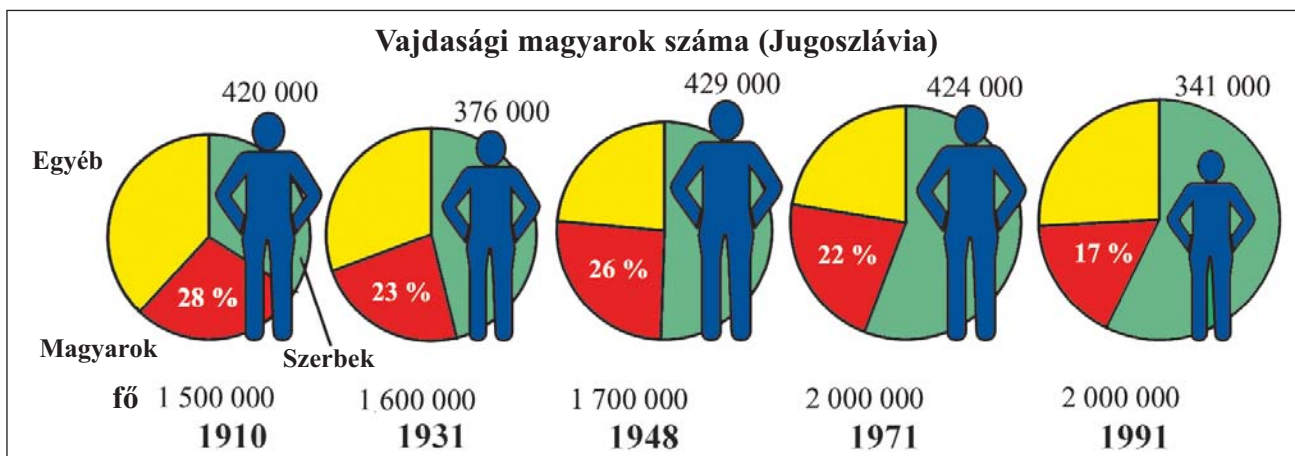
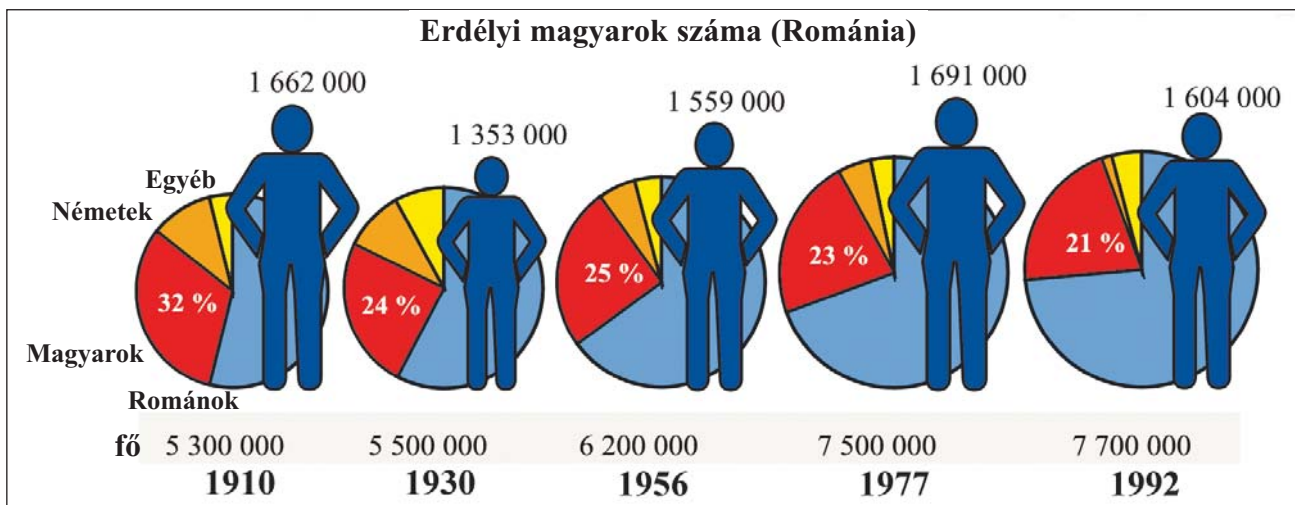
A nemzetközi jogi elemzés kilenc ország – közöttük három EU-tagállam – hasonló jogszabályait tekintette át és általános következtetéseket vont le Olasz-

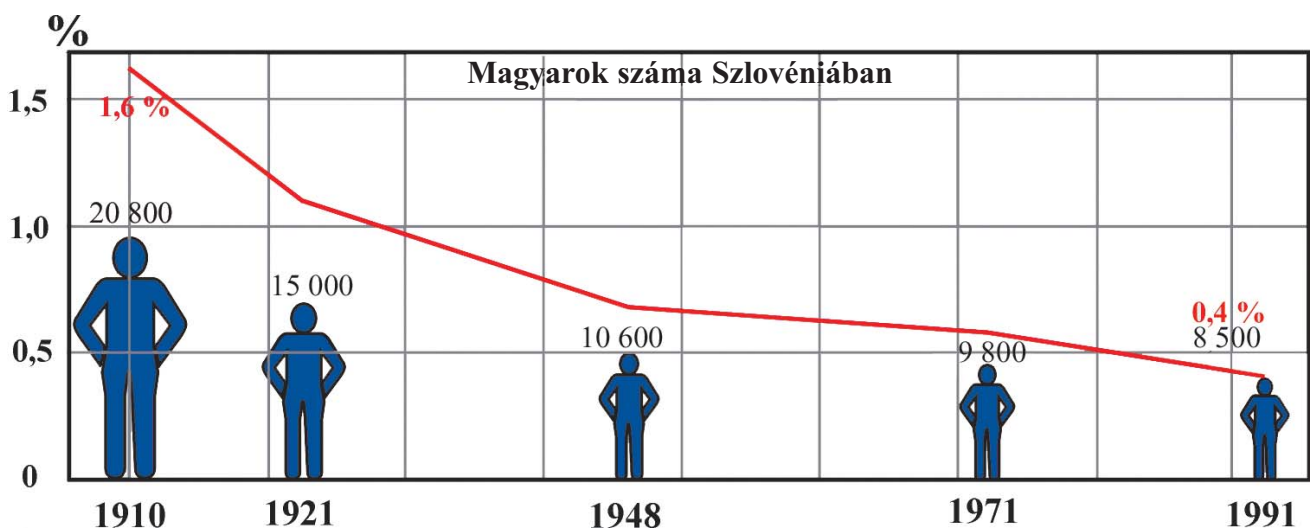
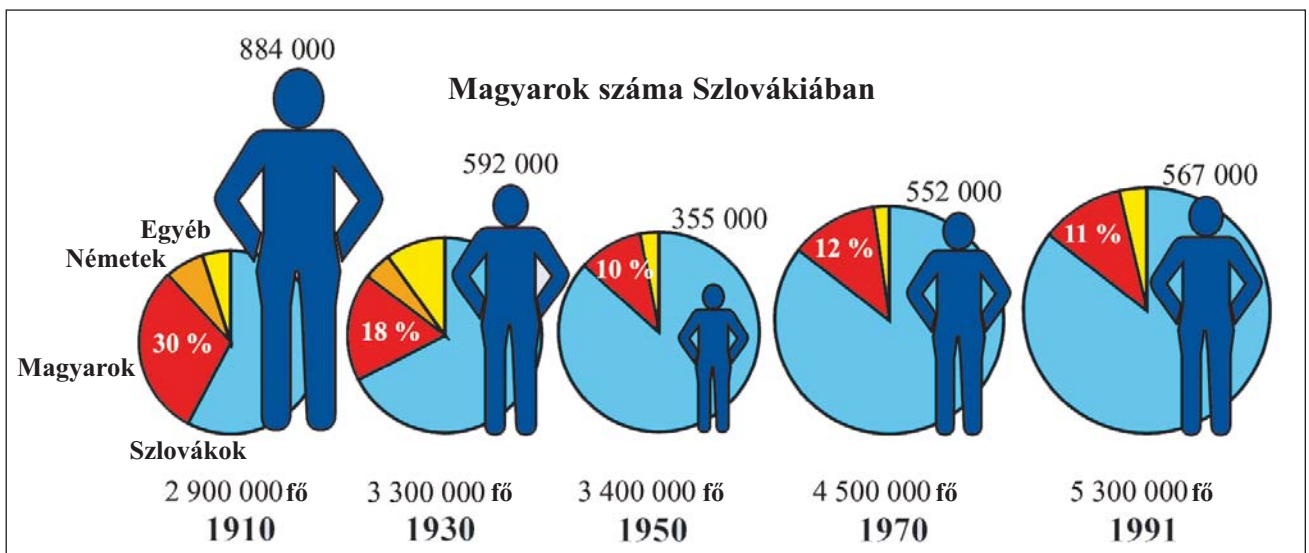
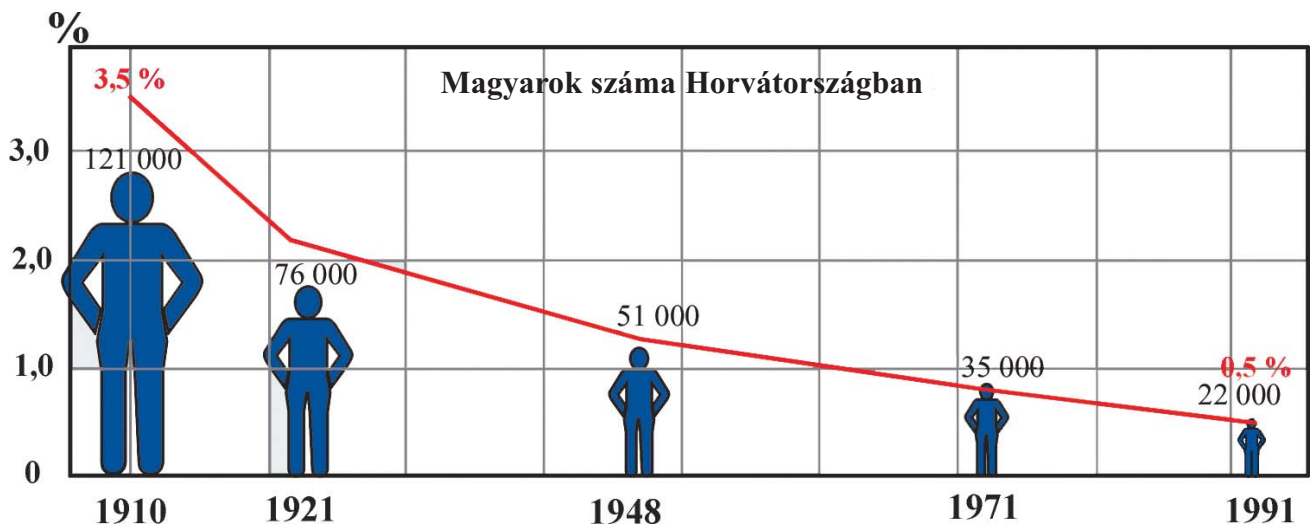
ország, Ausztria, Görögország, Románia, Szlovákia, Bulgária, Szlovénia, Oroszország és Magyarország saját, határon túli nemzetréseire vonatkozó törvényeiből. A dokumentum megállapította: „A kisebbségek védelméért elsősorban a lakóhelyük szerinti állam tartozik felelősséggel. A Bizottság tudomásul veszi ugyanakkor, hogy az anyaállamok szintén szerepet játszanak kisebbségeik védelmében és megőrzésében, az őket összekötő nyelvi és kulturális kötelek szorosan tartásának céljával. Európa az egymásba fonódó nyelvi és kulturális hagyományok sokféleségén alapuló kulturális egységként fejlődött; a kulturális sokféleség gazdagságot jelent, és e gazdagság elfogadása az európai béke és stabilitás előfeltétele.”

Magyarország a szomszédos államokban élő magyarokról szóló XLII. Törvény gyakorlati alkalmazása során figyelembe veszi és jóhiszeműen követi a Velencei Bizottság 2001. október 19-i jelentésében megfogalmazott ajánlásokat.

(A dokumentum teljes szövege megtalálható a Magyar Köztársaság Külügyminisztériumának www.kum.hu honlapján.)

A táblázatokat a hivatalos népszámlálási adatok alapján készítette: Dr. Sebők László magyarságtudató, a Teleki Intézet munkatársa.

2001. ÉVI LXII. TÖRVÉNY A SZOMSZÉDOS ÁLLAMOKBAN ÉLŐ MAGYAROKRÓL

Az Országgyűlés

- a Magyar Köztársaságnak az Alkotmány 6. § (3) bekezdésében foglalt, a határon kívül élő magyarokért viselt felelősségének érvényesítése érdekében, Magyarországgal való sokoldalú kapcsolataik ápolásának és fejlesztésének előmozdítása céljából,
  - figyelemmel a Magyar Köztársaság európai integrációs törekvéseire, továbbá a nemzetközi szervezeteknek, különösen az Európa Tanácsnak, valamint az Európai Uniónak az emberi jogok tiszteletben tartásával, a kisebbségi jogok védelmével kapcsolatos alapelveire,
  - tekintettel a nemzetközi jog általánosan elfogadott szabályaira és a Magyar Köztársaság által vállalt nemzetközi jogi kötelezettségekre,
  - tekintettel a közép-európai térségen belüli két- és sokoldalú jószomszédi viszony, a regionális együttműködés fejlesztésére, Magyarország stabilizáló szerepének erősítésére,
  - a szomszédos államokban élő magyaroknak az egységes magyar nemzethez való tartozása, szülőföldjükön való boldogulása, valamint nemzeti azonosságtudata biztosítása végett,
  - a Magyar Állandó Értekezlet – mint a szomszédos államokban élő magyar közösségek nemzeti önazonosság-tudatának megőrzése és erősítése érdekében működő egyeztető testület – kezdeményezésére és javaslatai alapján,
  - a világ más részein a határon kívül élő magyar nemzeti-ségű személyek számára jogszabályban biztosított kedvezmények és támogatások érintése nélkül
- a következő törvényt alkotja:

I. FEJEZET ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEK

A törvény hatálya

1. §

- (1) A törvény hatálya arra a Horvát Köztársaságban, a Jugoszláv Szövetségi Köztársaságban, a Romániában, a Szlovén Köztársaságban, a Szlovák Köztársaságban, vagy Ukrajnában lakóhellyel rendelkező nem magyar állampolgárságú, magát magyar nemzetiségűnek valló személyre terjed ki, aki
- a) magyar állampolgárságát nem önkéntes lemondással vesztette el, továbbá
  - b) nem rendelkezik állandó magyarországi tartózkodásra jogosító engedéllyel.
- (2) E törvény hatálya abban az esetben is kiterjed az (1) bekezdésben meghatározott személy együtt élő házas-társára és a közös háztartásukban nevelt kiskorú gyer-mekre, ha egyébként nem magyar nemzetiségűek.

(3) E törvény hatálya kiterjed továbbá a 13., a 17., a 18., valamint a 25. §-okban meghatározott szervezetekkel való együttműködésre, illetve azok támogatására is.

2. §

- (1) A törvény hatálya alá tartozó személy a Magyar Köztársaság területén, illetőleg a szomszédos államokban lévő lakóhelyén az e törvényben meghatározott feltételek mellett, a 19. §-ban meghatározott igazolvány alapján kedvezményekben és támogatásokban részesül.
- (2) E törvény rendelkezéseit a Magyar Köztársaság nemzetközi szerződéseiben vállalt kötelezettségeinek sérelme nélkül kell alkalmazni.
- (3) Az e törvényben foglalt kedvezmények és igényelhető támogatások nem érintik a hatályos jogszabályok által a világ bármely más részén élő, magyar állampolgársággal nem rendelkező magyar nemzetiségű személyeknek jelenleg is biztosított kedvezményeket és elnyerhető támogatásokat.

3. §

A Magyar Köztársaság

- a) a folyamatos kapcsolattartás biztosítása,
  - b) az e törvényben foglalt kedvezmények és támogatások igénybevételének lehetővé tétele,
  - c) a kulturális, gazdasági és családi kapcsolatok zavartalansága,
  - d) a személyek és eszmék szabad áramlásának érvényesítése
- érdekében a területére történő beutazás és ott-tartózkodás tekintetében az e törvény hatálya alá tartozó személyek számára a nemzetközi jogi kötelezettségek figyelembe vételével az adott helyzetben legkedvezőbb elbánást biztosítja.

II. FEJEZET

A TÖRVÉNY HATÁLYA ALÁ TARTOZÓ SZEMÉLYEK ÁLTAL IGÉNYBE VEHETŐ KEDVEZMÉNYEK ÉS TÁMOGATÁSOK

Művelődés, kultúra, tudomány

4. §

- (1) Az e törvény hatálya alá tartozó személyeket a kultúra területén Magyarországon a magyar állampolgárokkal azonos jogok illetik meg. Ennek megfelelően a Magyar Köztársaság biztosítja számukra különösen
- a) a közművelődési intézmények használatának jogát ezen intézmények szolgáltatásai igénybevételének lehetőségét,

- b) a kulturális javak hozzáférhetővé tételét a nyilvánosság és a kutatás számára,
  - c) a műemléki értékek és a rájuk vonatkozó dokumentumok hozzáférhetővé tételét,
  - d) a védett személyes adatot tartalmazó levéltári anyagok tudományos célból történő kutatását, amennyiben a határon túli magyar személy állandó lakóhelye szerinti szomszédos állam részese a személyes adatok védelméről szóló nemzetközi egyezménynek.
- (2) Az e törvény hatálya alá tartozó személy jogosult bármely állami fenntartású nyilvános könyvtár szolgáltatásainak igénybevételére, és ingyenesen illetik meg a következő alapszolgáltatások:
- a) a könyvtárlátogatás,
  - b) a könyvtár által kijelölt gyűjteményrészek helyben használata,
  - c) az állományfeltáró eszközök használata,
  - d) információk a könyvtár és a könyvtári rendszer szolgáltatásairól,
  - e) beiratkozás esetén a nyomtatott könyvtári dokumentumok kölcsönzése a könyvtár használati szabályzatában meghatározott feltételek szerint.
- (3) Az állami fenntartású muzeális és közművelődési intézmények szolgáltatásainak igénybevételével kapcsolatos, e törvény hatálya alá tartozó személyeket megillető további kedvezményeket külön jogszabály tartalmazza.

5. §

A törvény hatálya alá tartozó magyar tudósok a Magyar Tudományos Akadémia külső, illetőleg köztisztviselői tagjai lehetnek.

Kitüntetés, ösztöndíj 6. §

- (1) A Magyar Köztársaság biztosítja annak lehetőségét, hogy a magyarság szolgálatában, a magyar és az egyetemes emberi értékek gyarapításában kifejtett kimagasló, példamutató tevékenységük elismeréséül a törvény hatálya alá tartozó személyek a Magyar Köztársaság állami kitüntetéseiben, illetőleg a miniszterek által alapított kitüntető címekben, díjakban, oklevelekben részesüljenek.
- (2) Az állami ösztöndíjak feltételeinek megállapításakor a törvény hatálya alá tartozó személyek számára biztosítani kell az ösztöndíjak odaítélésének a lehetőségét.

Társadalombiztosítási ellátás és egészségügyi szolgáltatás 7. §

(1) A 15. §-ban foglaltak alapján foglalkoztatásra irányuló jogviszony keretében a Magyar Köztársaság területén munkát végző, e törvény hatálya alá tartozó személyek – ha nemzetközi szerződés másként nem rendelkezik – a magyar társadalombiztosítási szabályokban meghatározott egészségbiztosítási- és nyugdíjbiztosítási járuléknak

megfelelő összeget kötelesek fizetni a külön jogszabály által erre kijelölt szervnek. E befizetés alapján a munkavállaló a külön jogszabályban meghatározott körű egészségügyi- és nyugdíjjelátásra szerez jogosultságot.

(2) Az egészségbiztosítási- és nyugdíjjárulék fizetésére az (1) bekezdés szerint nem kötelezett, e törvény hatálya alá tartozó személy az általa Magyarországon – saját költségtérítés mellett – igénybe vehető egészségügyi szolgáltatás költségeinek megtérítését – a szolgáltatás igénybevételét megelőzően – az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján igényelheti.

(3) Az e törvény hatálya alá tartozó személy Magyarországon az azonnali egészségügyi ellátást igénylő esetekben a kétoldalú szociális biztonsági (szociálpolitikai) egyezmények rendelkezései szerinti feltételekkel jogosult az ellátásra.

Utazási kedvezmények 8. §

(1) A törvény hatálya alá tartozó személy Magyarországon a belföldi helyi és helyközi menetrend szerinti tömegközlekedési eszközökön – vasúti utazás esetén annak 2. kocsiosztályán – utazási kedvezményekben részesül.

(2) Korlátlan számú díjmentes utazásra jogosult

- a) a 6. életévét be nem töltött gyermek,
- b) a 65. életévét betöltött személy.

(3) 90 %-os utazási kedvezményre jogosult a belföldi helyközi tömegközlekedési eszközön

- a) az (1) bekezdésben meghatározott személy évente négy alkalommal,
- b) csoportos utazás esetén a 18 éven aluli, a törvény hatálya alá tartozó személyek legalább tíz főből álló csoportja, és a velük utazó két nagykorú kísérő évente egy alkalommal.

(4) Az utazási kedvezmények részletes szabályait külön jogszabály tartalmazza.

Oktatás 9. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személyek – a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvény magyar állampolgárokra vonatkozó rendelkezései szerint, az e §-ban meghatározott feltételek mellett – jogosultak a Magyar Köztársaság felsőoktatási intézményeiben

- a) egyetemi, főiskolai szintű alapképzésben,
- b) kiegészítő alapképzésben,
- c) részképzésben,
- d) doktori (PhD) és mesterképzésben (DLA),
- e) általános, illetőleg szakirányú továbbképzésben,
- f) akkreditált iskolai rendszerű felsőfokú szakképzésben

részt venni.

(2) Az államilag finanszírozott (1) bekezdésben meghatározott képzésben nappali tagozaton résztvevő hall-

gató a felsőoktatásról szóló 1993. évi LXXX. törvényben meghatározott hallgatói normatívára, a hallgatói előirányzat másik részét képező pénzbenei és természetbeni juttatásokra, illetve a tételes egészségügyi hozzájárulás megtérítésére jogosult. E támogatások részletes feltételeit és a további támogatások körét az oktatási miniszter külön jogszabályban határozza meg.

(3) Az e törvény hatálya alá tartozó személyek államilag finanszírozott képzés keretében az oktatási miniszter által évente meghatározott számban folytathatnak tanulmányokat a Magyar Köztársaság felsőoktatási intézményeiben.

(4) Nem államilag finanszírozott képzésben részt vevő határon túli hallgatók magyarországi tartózkodásukkal és tanulmányaikkal kapcsolatos költségeik részben vagy egészben történő megtérítését az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján igényelhetik.

Diákkedvezmények

10. §

(1) A szomszédos állam közoktatási intézményében tanulói jogviszonyban álló, magyar tannyelven tanuló, vagy bármely felsőoktatási intézményben hallgatói jogviszonyban álló, e törvény hatálya alá tartozó személy jogosult a magyar állampolgárok által a vonatkozó jogszabályok keretei között diákigazolvánnyal igénybe vehető kedvezményekre.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott kedvezményekre való jogosultságot az igazolvány (19. §) e célra rendszeresített melléklete igazolja. A kedvezmények igénybevételével összefüggő részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

A határon túli magyar pedagógusok továbbképzése

11. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó, a szomszédos államban magyar tannyelven oktató határon túli magyar pedagógus (a továbbiakban: határon túli magyar pedagógus) jogosult – az oktatási miniszter által meghatározott éves keretszámban – magyarországi rendszeres továbbképzésben részt venni, és a (2) bekezdésben meghatározott kedvezményeket igénybe venni.

(2) Az (1) bekezdésben meghatározott személy a továbbképzést végző magyar oktatási intézménytől a továbbképzésben való részvétele tartamára a külön jogszabályban meghatározott mértékben

- a) a szállásköltségének megtérítését,
- b) az útiköltségének megtérítését, továbbá
- c) a beiratkozási költségeihez történő hozzájárulást

igényelheti.

(3) A határon túli magyar pedagógusok továbbképzésére vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

12. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó határon túli magyar pedagógusok, valamint a szomszédos állam felsőoktatási intézményeiben oktatók (a továbbiakban: határon túli magyar oktatók) külön kedvezményben részesülnek.

(2) A határon túli magyar pedagógusok és oktatók által igénybe vehető kedvezmények megegyeznek a jogszabályban a magyar állampolgárságú pedagógusok részére kiadott pedagógusigazolvánnyal igénybe vehető kedvezményekkel.

(3) Az (1) bekezdésben meghatározott külön kedvezményekre való jogosultságot a „Magyar igazolvány” e célra rendszeresített melléklete igazolja. A kedvezmények igénybevételére vonatkozó részletes szabályokat külön jogszabály tartalmazza.

Határon túli kihelyezett képzés

13. §

(1) A Magyar Köztársaság a határon túli magyarság anyanyelvének, kultúrájának, nemzeti azonosságudatának megőrzését azzal is elősegíti, hogy támogatja az akkreditált magyar felsőoktatási intézmények tagozatának a szomszédos államokba történő kihelyezését, szervezését és működését.

Az ezek megvalósításához biztosítható pénzügyi támogatás összegét a Magyar Köztársaság költségvetése cél-előirányzatként határozza meg. A támogatásra rendelkezésre álló keret felhasználásáról az oktatási miniszter dönt a külön jogszabályban foglaltak szerint.

(2) A Magyar Köztársaság támogatja a szomszédos államokban magyar nyelvű képzést folytató, az adott államban akkreditációt vállaló felsőoktatási intézmények (tagozat, szak stb.) létesítését, működését, fejlesztését. A megvalósításhoz szükséges pénzügyi forrás az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján igényelhető.

A szülőföldön nyújtható oktatási támogatás

14. §

(1) Nevelési-oktatási támogatásban részesülhet az a jelen törvény hatálya alá tartozó szülő, aki saját háztartásában legalább két kiskorú gyermeket nevel, minden olyan gyermeke után, aki

- a) az életkorának megfelelő nevelési vagy oktatási intézménybe jár, és abban magyar nyelvű nevelésben vagy oktatásban részesül, továbbá
- b) az a) pontban említett nevelési, oktatási intézmény a szülő lakóhelye szerinti szomszédos állam területén működik.

(2) Tankönyvtámogatásban és taneszköz-támogatásban (a továbbiakban: taneszköz-támogatás) részesülhet az e törvény hatálya alá tartozó szülő, aki saját háztartásában nevelt kiskorú gyermekének taníttatásáról a lakóhelye

szerinti szomszédos állam területén működő oktatási intézményben magyar nyelven gondoskodik.

(3) A nevelési- oktatási támogatás, illetőleg a taneszköztámogatás iránt az e célból létrehozott közhasznú szervezethez lehet kérelmet benyújtani. A kérelem elbírálása során a közhasznú szervezet kikéri az adott szomszédos államban működő ajánló szervezetnek (20. §) a magyar oktatási miniszter egyetértésével kialakított állásfoglalását arról, hogy az adott nevelési vagy oktatási intézményben biztosított-e a magyar nyelven folyó nevelés, oktatás.

(4) Az e törvény hatálya alá tartozó személy az adott szomszédos állam felsőfokú oktatási intézményében folytatott tanulmányaihoz támogatás iránti pályázatot nyújthat be az e célból létrehozott közhasznú szervezethez.

Munkavállalás

15. §

Az e törvény hatálya alá tartozó személy a Magyar Köztársaság területén engedély alapján foglalkoztatható. Az engedélyezési eljárás során a külföldiek magyarországi foglalkoztatásának engedélyezésére vonatkozó általános szabályokat azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy az engedély naptári évenként összesen három hónap időtartamra a munkaerő-piaci helyzet vizsgálata nélkül adható ki. Külön jogszabály hosszabb időtartamra szóló engedély kiadását is lehetővé teheti ugyanilyen módon.

16. §

(1) A munkavállalás jogszabályi feltételeinek megteremtésével kapcsolatos kiadások, így különösen az ahhoz szükséges iskolai végzettség, szakképesítés, a munkaegészségügyi alkalmasság előzetes igazolásához szükséges eljárás költségeinek megtérítését az érintettek az e célból létrehozott közhasznú szervezettől pályázat útján kérelmezhetik.

(2) Az engedélyezési eljárás, továbbá a nyilvántartás részletes szabályait külön jogszabály tartalmazza.

A közszolgálati hírközlő szervek feladatai

17. §

(1) A magyarországi közszolgálati hírközlő szervek rendszeresen gondoskodnak a határon túli magyarokról szóló információk összegyűjtéséről és továbbításáról, valamint a határon túli magyarok számára a Magyarországról és a magyarságról szóló információk eljuttatásáról.

Ezek az információk szolgálják

- a) a magyar és az egyetemes szellemi és kulturális értékek közvetítését,
- b) a tárgyilagos kép kialakítását a világról, Magyarországról és a magyarságról,
- c) a kisebbségben élő magyar nemzeti közösségek azonoságtudatának, anyanyelvének, kultúrájának megőrzését.

(2) A Magyar Köztársaság a határon túli magyarság számára közszolgálati televízióműsor készítését és sugárzását az e célú szolgáló szervezet létrehozásával és működtetésével biztosítja. Az ehhez szükséges pénzügyi forrásokat a központi költségvetés fedezi.

Határon túli szervezetek támogatása

18. §

(1) A Magyar Köztársaság támogatja a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek céljait elősegítő – valamely szomszédos államban működő – szervezeteket.

(2) A támogatások elnyerése érdekében az e célból létrehozott jogszerűen működő közhasznú szervezethez pályázatot nyújthat be az (1) bekezdésben meghatározott szervezet, amelynek célja különösen

- a) a magyar nemzeti hagyományok megőrzése, támogatása, kutatása,
- b) a magyar nyelv, irodalom, kultúra, népművészet megőrzése, ápolása,
- c) a határon túli magyar felsőoktatás támogatása oly módon, hogy elősegíti magyarországi oktatók vendégtanárként történő fogadását,
- d) a magyar kultúrkincs körébe tartozó műemlék helyreállítása, fenntartása,
- e) a határon túli magyar nemzeti közösség által lakott területen a hátrányos helyzetű települések népesség-megtartó erejének javítása, a falusi turizmus fejlesztése,
- f) a Magyar Köztársasággal való kapcsolattartás infrastruktúrális feltételeinek megteremtése, fejlesztése,
- g) egyéb, az (1) bekezdésben foglalt célokat elősegítő tevékenység.

III. FEJEZET

A KEDVEZMÉNYEK ÉS TÁMOGATÁSOK IGÉNYBEVÉTELÉNEK ELJÁRÁSI RENDJE

A „Magyar igazolvány” és a „Magyar hozzátartozói igazolvány”

19. §

(1) Az e törvényben meghatározott kedvezmények és támogatások igénybevételére a „Magyar igazolvány”, illetőleg a „Magyar hozzátartozói igazolvány” szolgál, amelyet a 20. §-ban meghatározott feltételek mellett magyar és nem magyar nemzetiségű személyek kaphatnak saját kérelmükre.

(2) A Magyar Köztársaság Kormánya által erre kijelölt magyar központi közigazgatási szervtől (a továbbiakban: elbíráló hatóság)

- a) arcképes „Magyar igazolvány” kiállítását kérheti a jelen törvény hatálya alá tartozó magyar nemzetiségű személy,
- b) arcképes „Magyar hozzátartozói igazolvány” kiállítását kérheti az a) pontban meghatározott személlyel együtt élő nem magyar nemzetiségű házastárs, továbbá a közös háztartásukban nevelt kiskorú gyermek,

amennyiben megfelel az 1. § (1) bekezdés a)-b) pontjában meghatározott követelményeknek és a 20. §-ban meghatározott ajánló szervezet az ajánlást kiadta, továbbá akivel szemben az illetékes magyar hatóság beutazási és tartózkodási tilalmat, illetőleg kiutasítást nem rendelt el a vonatkozó külön törvényben meghatározott okok miatt, illetőleg vele szemben Magyarországon szándékos bűncselekmény miatt büntetőeljárás nincs folyamatban.

(3) A „Magyar hozzátartozói igazolvány” kiadásának a (2) bekezdésben foglaltakon túlmenően az is feltétele, hogy az a magyar nemzetiségű személy, akivel fennálló családi kapcsolat a hozzátartozót feljogosítja az igazolvány kiállításának kérelmezésére, már rendelkezzen „Magyar igazolvány”-al vagy arra egyébként jogosult legyen. A „Magyar igazolvány” visszavonása esetén a „Magyar hozzátartozói igazolvány”-t is vissza kell vonni.

20. §

(1) Az elbíráló hatóság a „Magyar igazolvány”-t akkor állítja ki, ha a kérelmező személy olyan ajánlással rendelkezik, amelyet a szomszédos államokban élő magyar nemzeti közösségek képviselőjében az adott államban eljáró, a Magyar Köztársaság Kormánya által ajánló szervezetként elfogadott szervezet állított ki, továbbá amely

- a) tanúsítja a kérelmező magyar nemzetiségét az általa (kiskorú kérelmező esetén törvényes képviselője által) tett nyilatkozata alapján,
- b) tanúsítja aláírásának hitelességét, valamint
- c) tartalmazza:
  - ca) az ügyfél kérelmét, arcképét és lakcímét;
  - cb) az igazolványban feltüntetésre kerülő személyes adatokat (21. §);
  - cc) az ajánló szervezet nevét, hivatalos bélyegző-nyomatát, a nevében eljáró személy nevét és aláírását;
  - cd) az ajánlás kiállításának helyét, idejét.

(2) A „Magyar hozzátartozói igazolvány” kiállításához szükséges ajánlás az (1) bekezdés a) pontjában foglaltak helyett a kérelmezőnek az e törvény hatálya alá tartozó magyar nemzetiségű személlyel fennálló családi kapcsolatát tanúsítja.

(3) A Magyar Köztársaság Kormánya azt a szomszédos államok valamelyikében élő magyar nemzeti közösség képviselőjében az adott államban eljáró szervezetet fogadja el ajánló szervezetként, amely képes

- a) képviselni az adott államban élő magyar nemzeti közösség egészét;
- b) gondoskodni az ajánlások iránti kérelmek fogadásának és elbírálásának szervezeti és személyi feltételeiről.

21. §

(1) Az igazolvány érvényességi ideje

- a) kiskorú személy esetén a 18. életév betöltésének napjáig;
- b) a 18.–60. életév közötti személy esetén öt év;
- c) a 60. év feletti személy esetén határidő nélküli.

(2) Amennyiben az igazolvány érvényességi ideje lejár, a 19–20. §-okban meghatározott eljárást – kérelemre – ismételten le kell folytatni.

(3) Az elbíráló hatóság az igazolványt visszavonja, ha

- a) az ajánló szervezet az ajánlását visszavonta azért, mert az igazolvány tulajdonosa valótlan adatokat közölt az ajánlás igénylése során;
- b) annak tulajdonosa bevándorlási vagy letelepedési engedélyt kapott;
- c) annak tulajdonosa magyar állampolgárságot szerzett;
- d) annak tulajdonosát a menekültügyi hatóság menekültként vagy menedékesként elismerte;
- e) annak tulajdonosát a Magyar Köztársaság területéről kiutasították, vele szemben beutazási és tartózkodási tilalmat rendeltek el;
- f) tulajdonosával szemben Magyarországon büntető eljárás van folyamatban, illetőleg
- g) az igazolványt jogosulatlanul használták fel, vagy meghamisították;
- h) a hozzátartozói igazolvány használatára jogosító családi kapcsolat megszűnt;
- i) az igazolvány tulajdonosa ezt maga kéri.

(4) Az igazolvány visszavonását elrendelő jogerős határozatról az ajánló szervezetet is értesíteni kell.

(5) Az igazolvány tartalmazza a jogosult

- a) családi és utónevét (nőknél a leánykori családi és utónevet is), a lakóhelye szerinti szomszédos államban hivatalosan (latin betűs írásmóddal) használt módon, magyar nemzetiségű személy esetén magyarul is;
- b) születési helyének a szomszédos államban hivatalosan használt és magyar megnevezését;
- c) születési idejét, nemét;
- d) anyja nevét a lakóhelye szerinti szomszédos államban hivatalosan (latin betűs írásmóddal) használt módon, magyar nemzetiségű személy esetén magyarul is;
- e) arcképét, állampolgárságát, hontalanságát;
- f) sajátkezü aláírását, továbbá
- g) az igazolvány kiadásának és érvényességének idejét, valamint az okmányszámot.

(6) A kedvezmények és támogatások igénybeviteléhez előírt bejegyzéseket és igazolásokat az igazolvány melléklete tartalmazza.

(7) Az igazolvány hitelességének biztosítása, valamint a kedvezmények folyósításának ellenőrzése céljából az elbíráló hatóság (e rendelkezések alkalmazásában: adatkezelő szerv) nyilvántartást vezet az igazolványok adatairól és az igazolvány mellékletének okmányazonosítójáról, az igazolvány tulajdonosának külföldi lakóhelyéről, az igazolványra jogosító családi kapcsolatról, illetőleg a tartózkodásra jogosító engedély számáról és érvényességi idejéről, továbbá a (3) bekezdésben meghatározott adatokról. Az adatkezelő szerv a nyilvántartásban tárolt adatokat az igazolvány visszavonásig, illetőleg érvényességi idejének lejártáig kezelheti. A nyilvántartásban kezelt adatokból adat továbbítható statisztikai célra a Központi Statisztikai Hivatal részére, valamint a jogosultság ellenőrzésére

és a visszaélések megakadályozása céljából a kedvezményt, támogatást nyújtó szerv, a kedvezményeket és támogatásokat nyilvántartó szerv, továbbá a büntetőügyben eljáró bíróság, a bűnüldöző szervek és a nemzetbiztonsági szolgálatok, illetőleg az idegenrendészeti hatóság részére.

(8) Az elbíráló hatóság a kérelem elbírálásához, illetőleg a visszavonási ok fennállásának vizsgálatához a következő szervektől igényelhet adatokat:

- a) a központi idegenrendészeti nyilvántartásból arról, hogy a kérelmező idegenrendészeti eljárás alatt áll-e, továbbá a kiutasításról, illetőleg a beutazási és tartózkodási tilalom fennállásáról, valamint a magyarországi tartózkodásra jogosító engedély adatairól;
- b) az állampolgársági ügyben eljáró szervtől a magyar állampolgárság megszerzése tekintetében;
- c) a központi menekültügyi nyilvántartásból a menekültkénti, vagy menedékeskénti elismerésről;
- d) a bűnügyi nyilvántartásból a folyamatban lévő büntető eljárásról.

22. §

(1) Az elbíráló hatóság eljárására az államigazgatási eljárás általános szabályairól szóló 1957. évi IV. törvény rendelkezései az irányadók. Az államigazgatási eljárás költségeit az állam viseli.

(2) A kérelmező az elbíráló hatóságnak az igazolvány kiállításával, illetőleg visszavonásával kapcsolatos első fokú határozata ellen benyújtott fellebbezés nyomán meghozott jogerős közigazgatási határozatával szemben a bírósághoz fordulhat. A bíróság a közigazgatási határozatot megváltoztathatja, eljárására a Pp. rendelkezései az irányadók.

(3) Az elbíráló hatóság eljárásának részletes szabályairól, valamint a kiállított igazolványok nyilvántartásának rendjéről, továbbá az igazolvány adattartalmáról és formájáról külön jogszabály rendelkezik.

A kedvezmények igénybevétele a Magyar Köztársaság területén

23. §

(1) A határon túli magyar személy a 4. §-ban, a 7. § (1) bekezdésében, a 8. §-ban, a 10. §-ban, a 11. § (2) bekezdésében, a 12. §-ban foglalt kedvezményeket – az azokban meghatározott feltételek mellett – igazolványának (19. §) bemutatása mellett, Magyarországon való jogszerű tartózkodása esetén, alanyi joron veheti igénybe.

(2) Az (1) bekezdés szerinti kedvezményeket nyújtó állami fenntartású szervezetek és intézmények, valamint az utazási kedvezményeket nyújtó gazdálkodó szervezetek számára a kedvezmények igénybevételehez szükséges pénzügyi fedezetet a központi költségvetés biztosítja.

A Magyar Köztársaságban igénybe vehető támogatások igénylésének rendje

24. §

(1) Az e törvény hatálya alá tartozó személy (szervezet) által pályázat útján igényelhető támogatások elbírálására és folyósítására a Kormány közhasznú szervezetet (szervezeteket) hoz létre.

(2) A közhasznú szervezet tevékenységének célját, az általa elbírálendő pályázatok körét, döntéshozatalra feljogosított vezető szervét – a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI. törvény rendelkezéseinek figyelembevételével – a létesítő okirata tartalmazza.

(3) Az e törvény alapján igényelhető támogatás iránti – nyilvánosan meghirdetett – pályázatot az annak tárgyköre szerint illetékes közhasznú szervezethez lehet benyújtani.

(4) A pályázathoz csatolni kell az abban meghirdetett, a közhasznú szervezet által igényelt adatokat és dokumentumokat.

(5) Kedvező döntés esetén a kérelmező és a közhasznú szervezet polgári jogi szerződést köt, amely tartalmazza a támogatás teljesítésének feltételeit és összegét, meghatározva a felhasználás célját és az arról való elszámolás rendjét.

(6) A közhasznú szervezet (szervezetek) számára a tevékenységükhöz szükséges pénzügyi fedezetet a központi költségvetés évenkénti bontásban külön előirányzat-csoportban biztosítja.

A szomszédos államokban igénybe vehető támogatások igénylésének rendje

25. §

(1) Az e törvényben foglalt támogatások iránti kérelmet (pályázatot) az e törvény hatálya alá tartozó személy (szervezet) az állandó lakóhelye (telephelye) szerinti szomszédos államban e célból létrehozott, jogszerűen működő, nem nyereségérdekelte szervezethez (a továbbiakban: külföldi közhasznú szervezet) nyújthatja be.

(2) A támogatások elbírálása és folyósítása céljából a Magyarországon létrehozott közhasznú szervezet és a külföldi közhasznú szervezet között megkötött polgári jogi szerződés tartalmazza a pályázat elbírálásához szükséges – okirattal, nyilatkozattal, tervdokumentációval stb. alátámasztott – adatok körét.

(3) A Magyarországon működő közhasznú szervezet a pályázatot a (2) bekezdésben meghatározott polgári jogi szerződésben foglalt adatok és a külföldi közhasznú szervezet véleménye alapján elbírálja.

(4) Az elnyert támogatást a magyar közhasznú szervezet polgári jogi szerződés alapján folyósítja a kérelmezőnek. E szerződés tartalmazza a támogatás feltételeit és összegét, meghatározva a felhasználás célját és az arról való elszámolás rendjét.

A támogatások központi nyilvántartása

26. §

(1) A támogatási rendszer egészének koordinálása céljából a támogatás iránt benyújtott pályázatokról és az azok elbírálása céljából létrehozott közhasznú szervezetek ezzel kapcsolatos döntéseiről központi nyilvántartást kell létrehozni.

(2) A nyilvántartást kezelő központi közigazgatási szervet a Kormány jelöli ki.

(3) A nyilvántartást kezelő szerv a következő adatokat kezeli:

- a) a támogatás iránti pályázat benyújtójának neve, állandó lakóhelye (telephelye), igazolványának száma,
- b) az igényelt támogatás fajtája,
- c) az odaítélt támogatás összege.

(4) A (3) bekezdésben foglalt adatokat a kezelő szerv a támogatás odaítélésétől számított 10 évig kezelheti.

(5) A nyilvántartásból adatot vehetnek át a támogatások elbírálása céljából Magyarországon és a szomszédos államokban létrehozott közhasznú szervezetek, továbbá a támogatások anyagi fedezetének biztosítása érdekében érintett magyar központi közigazgatási szervek.

IV. FEJEZET ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

27. §

(1) Ez a törvény 2002. január 1-jén lép hatályba.

(2) A Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozása időpontjától e törvény rendelkezéseit a csatlakozási szerződéssel és az Európai Közösségek jogával összhangban kell alkalmazni.

28. §

(1) A Kormány felhatalmazást kap arra, hogy rendeletben szabályozza

- a) az igazolvány kiállítására, visszavonására, illetőleg nyilvántartására jogosult központi közigazgatási szerv, valamint annak felettes szerve kijelöléséről, hatáskörének meghatározásáról, továbbá az igazolvány kiadásának, cseréjének, visszavonásának és nyilvántartásának eljárási szabályairól szóló előírásokat;
- b) az e törvény hatálya alá tartozó személyek utazási kedvezményeinek részletes szabályait;
- c) az e törvény 10. § (1) bekezdésében meghatározott

személyek részére biztosítandó diákkedvezményekkel és azok igénybevételeivel kapcsolatos részletes szabályokat.

(2) A Kormány gondoskodik az e törvény által kérelmezhető támogatások elbírálását és folyósítását végző magyar közhasznú szervezet(ek) létrehozásáról, illetőleg az ilyen céllal már működő közhasznú szervezetek tevékenységének összehangolásáról, azok létesítő okiratának megfelelő módosításáról, továbbá ennek keretében a támogatások átcsoportosításáról.

29. §

(1) A belügyminiszter a külügyminiszterrel együttes rendeletben – az oktatási kedvezményekre vonatkozóan az oktatási miniszterrel egyetértésben – határozza meg az igazolvány tartalmi és formai követelményeire vonatkozó részletes szabályokat.

(2) A gazdasági miniszter

- a) a külügyminiszterrel együttes rendeletben határozza meg a határon túli magyarok munkavállalásának engedélyezéséhez szükséges nyilvántartás és eljárás szabályait, továbbá az e feladatok ellátásáért felelős közigazgatási szervezetet,
- b) felhatalmazást kap arra, hogy a törvény hatálya alá tartozó munkavállalókra, vagy azok meghatározott körére az e törvény 15. §-ában meghatározott időtartamnál hosszabb időre szóló munkavállalási engedély kiadásának feltételeit – a hivatásos sportolókat érintő kérdésekben az ifjúsági és sportminiszterrel egyetértésben – rendeletben szabályozza.

(3) A külügyminiszter felhatalmazást kap arra, hogy az e törvény 20. §-ában meghatározott ajánlást a 19. §-ban megjelölt elbíráló hatóság eljárása során rendkívüli méltánylást érdemlő esetben, továbbá a 20. § (1) bekezdésében meghatározott eljárás lefolytatásának akadályozottsága esetén az ügyek folyamatos intézésének biztosítása érdekében nyilatkozatával pótolja.

(4) A nemzeti kulturális örökség minisztere rendeletben határozza meg a határon túli magyarokat a muzeális és közművelődési intézmények szolgáltatásainak igénybevétele során megillető kedvezmények részletes szabályait.

(5) Az oktatási miniszter – a külügyminiszter egyetértésével – rendeletben határozza meg a határon túli magyar pedagógusok továbbképzésére, továbbá az e törvény 9., 11., és 12. §-aiban, a 13. § (1) bekezdésében, és 14. §-ában foglalt kedvezményekre vonatkozó részletes szabályokat, ideértve az egyes támogatások mértékét is.